

Polsk rytteri i Anden Verdenskrig

Det polske rytteris sidste store angreb

af M. Kamil Dziewannowski

Indledning

Jeg vil her fortælle Dem om et rytterangreb, som jeg deltog i. Det fandt sted i Polen ved Anden Verdenskrigs begyndelse, i september måned 1939. Skønt det er 30 år siden (*artiklen er skrevet i 1969*), så virker det som om, det var hundrede år siden. Angrebet vil måske gå over i historien som det sidste store rytterangreb. I dag er det vel næppe muligt at give en hel rytterbrigade ordren: "Sabel ud! Galop! Fremad!" [1](#)

Den nu pensionerede marskal Semion Budenny, tidligere chef for den russiske borgerkrigs Første Rytter Arme, er nok ikke enig i denne påstand. (I 1967 blev han interviewet af New York Times korrespondent i Moskva. Marskalen var over 80 og red stadig dagligt. På journalistens spørgsmål: "Hvilken rolle vil rytteriet, efter Deres mening, spille i en kommende krig?" svarede Budenny, uden at tøve det mindste: "En kampafgørende rolle!")

Min beretning drejer sig kun om en lille del af de kampe, som de polske væbnede styrker deltog i mod de tyske invasionsstyrker i september 1939. Jeg var da delingsfører i 3. Eskadron af 3. Lette Rytterregiment. Min plads var på yderste venstre fløj af den angribende styrke og jeg havde alle muligheder for at iagttage hele formationen af mennesker og dyr, der rykkede fremad i galop. Et storslået syn, som jeg aldrig glemmer...

Kavaleribrigade Suwalska

Suwalska Brigaden var stationeret ved grænsen til Østpreussen, nær ved grænsen til Litauen. Brigaden bestod af tre rytterregimenter, et artilleriregiment og nogle lette panservogne. Siden 1. september 1939 havde brigaden kæmpet dag og nat på Armegruppe Narew's højre fløj. Armegruppens opgave var at stoppe den tyske General von Küchler's arme, der angreb Warszawa fra Østpreussen. Armegruppe Narew blev presset tilbage af den tyske overvægt i ildkraft og panser. Suwalska Brigaden var mere mobil end vores infanteri, og da vi kæmpede på Armegruppe Narew's højre fløj, havde vi ikke lidt særligt store tab under de første dages kampe.

Pansernærbekæmpelse

Tidligt på dagen den 7. september 1939 befandt brigaden sig omkring 60 kilometer fra grænsen til Østpreussen. Brigaden kæmpede henholdende mod en let tysk arme, som var forstærket med 1. Østpreussiske Kavaleribrigade - den eneste større rytterenhed, som da indgik i den tyske hær. (*Efter kampene i Polen blev brigaden grundstammen i 1. Kavaleridivision, der blev formeret 25. oktober 1940.o.a.*)

Fjenden havde en absolut fordel i kraft af sin talmæssige overlegenhed. Det eneste vi kunne mønstre mod hundredvis af kampvogne var godt 20 lette panserkøretøjer og et tilsvarende antal panserværnskanoner. Den tyske overvægt i ildkraft var i forholdet 9:1. Alt tydede derfor på, at tyskerne ville bryde gennem det polske rytteri - som en kniv gennem smør.

Netop derfor nægtede vi at give op. Vi var helt på de rene med, at vi måtte tilpasse os den påtvungne krigs vilkår - og så få det bedste ud af situationen. Dagligt blev vi dygtigere til at bekæmpe en fjende, der dækkede sig bag panserplader. Vores metoder omfattede forfølgelse, ildoverfald og list. Et panserkøretøj, der syntes imponerende på afstand, var sårbart på tæt hold - især om natten, overfor vovehalse bevæbnet med brandflasker. En anden metode var at krybe hen til køretøjerne, for med sammenbundne håndgranater at ødelægge deres bæltter. I løbet af krigens første uge ødelagde vores panserværnskanoner 31 fjendtlige panserkøretøjer. Med improviserede midler ødelagde vi omkring et dusin. Vi tog over 200 fanger.

Således forvandlede den tidligere så stolte rytterbrigade sig til en enhed af panserjægere; om natten begav vi os ud på togt for at ødelægge fjendtlige panserkøretøjer, der havde gjort holdt, eller var på march.

I længden var kampen håbløs. Overmagten var for stor. Også det flotte sensommervejrb havde tilsyneladende allieret sig med fjenden...

Ønsket

Nyhederne blev værre og værre. Om aftenen den 8. september 1939 hørte vi i radioen, at fjenden nærmede sig Warszawa. Vi var besluttet på at gøre vores pligt, koste hvad det ville. For det meste var vi sultne. Gennem en uge var det ikke blevet til meget mere end tre timers søvn i døgnet. Vores stakkels heste led også. Disse pragtfulde kastaniebrune dyr, som vi var så stolte af, kunne vi ofte ikke afsadle i flere dage. Foderet stod det også sløjt til med. Hestene blev modløse og ondsksfulde - og de lignede efterhånden skeletter.

Vi havde alle ét brændende ønske, som vi ofte diskuterede: Hvis den moderne krig ikke levede plads til rytteriet, så ønskede vi os en sidste mulighed for at leve op til våbenartens stolte traditioner og gennemføre et opsiddet angreb mod fjenden.

Angrebsordren

Den 9. september 1939 fik vi så pludseligt følgende befaling:

"For at lette det fjendtlige pres mod Warszawa og for at give forsvarsstyrkerne i hovedstaden tid til at organisere sig, skal Suwalska Brigaden foretage et afledeangreb i det fjendtlige bagland. Herunder skal broen over Narew, ved Tykocin, og jernbanelinen mellem Rypno og Fastow sprænges."

Under den efterfølgende ordreudgivelse gav vores barske og gråhårede oberst os følgende befaling:

"Mine Herrer! Vi har netop fået en vigtig opgave. Vi skal overfalde de fjendtlige kommunikationslinier. For at udføre opgaven, vil vi omgå de fjendtlige linier, for ved natmarch ad markveje at nå frem til området om Tykocin. Undgå landevejene! Fremme i området, udfører ingeniøreskadronen de stillede ødelæggelsesopgaver, mens resten af brigaden sikrer. Når opgaverne er udført, rykker vi mod øst. Målet er Bialowieza Skoven, hvor vi vil overgå til partisankrigsførelse..."

Skønt vi var dødtrætte, blev vi stærkt opildnede af disse nyheder. Både officerer og mandskab modtog ordren med begejstring. Endelig, følte vi, var der nu mulighed for at operere som en samlet styrke og løse de opgaver, som vi havde øvet i fredstid. Samme dag havde vi udført fire overfald mod pansrede køretøjer og haft to mindre træfninger. Det var kun blevet til to timers søvn.

Klokken 19.00, efter at solen var gået ned, rykkede vi ud. Regiment efter regiment, eskadron efter eskadron, passerede vi obersten og denne smarte, stolte og gråhårede veteran fra den forrige krig betragtede sin - om end stærk decimerede, så dog stadig kampduelige - brigade. Det blev til en opslidende march ad opkørte veje, gennem krat og ujævnt terræn. Under hele marchen blev vi sikret af en tæt skærm af patruljer. Vi undgik alle former for beboelse og holdt os så vidt muligt til bevoksede områder.

En uventet chance

Ved dagry - det var køligt og tåget - den 10. september 1939 befandt brigaden sig i nordkanten af den store Zambrow Skov - 12-14 kilometer fra den bro, som vi skulle sprænge. (*Originalteksten nævner datoen den 9. september 1939. Hvis ordren blev modtaget den 9., så må der, hvis kronologien skal passe, være tale om den 10. september 1939. o.a..*)

Klokken var omkring 06.00, da udsendte patruljer overbragte brigadechefen en overraskende melding: En fjendtlig infanteribataljon var under march ad landevejen fra Rypno til Fastow. Der var ikke observeret fjendtlig flankesikring, men derimod en kolonne lastvogne, som bevægede sig frem parallelt med infanteriet. Hvilken uventet chance!

Brigadechefen måtte nu træffe en hurtig beslutning. Vi befandt os skjult i skoven, omkring to kilometer fra fjenden. Betingelserne for et overraskelsesangreb forekom ideelle. Det var nu eller aldrig! På den anden side, så ville angrebet røbe vores tilstedeværelse og dermed afsløre vores mål. Endvidere besad en tysk infanteribataljon en større ildkraft end vores brigade. De var tilsyneladende ikke sikret af pansrede køretøjer, men måske havde patruljerne blot ikke set dem?

Efter et par minutters overvejelse, traf brigadechefen så sin beslutning. Han befalede brigaden omkring og vi rykkede raskt frem mod et skovstykke, der var mellem os og fjenden. Brigadens tre regimenter blev formeret bag skovstykket. Mellem os og vejen var en stubmark, omkring halvanden kilometer bred, og tæt ved vejen et tørt engstykke.

Vi befandt os højere end vejen og kunne tydeligt se alt, hvad der foregik. Hvilket fantastisk syn! En lang slange af marcherende soldater bevægede sig fremad gennem en støvsky, mens lastvogne i rask tempo passerede det langsommere infanteri.

Brigadechefens ordrer kom hurtigt: "1. Lansenerregiment og 3. Lette Rytterregiment - klar til angreb! 2. Lansenerregiment - i reserve! Brigadens maskingeværeskadroner støtter - samlet - angrebet! Panserværneskadronen sikrer brigaden mod vest - der kan være fjendtligt panser i nærheden! Ingeniøreskadronen rykker - i ly af angrebet - frem mod broen og jernbanelinien, og sprænger objekterne!"

Angrebet

Regimentscheferne udførte prompte deres respektive ordrer. Eskadronerne rykkede frem mod skovkanten, mens ingeniørerne red bort for at løse deres opgave. Vi så dem ride væk i rask trav...

I læ af skovstykket var eskadronerne nu formeret til angreb og kommandoen "Trav! Fremad!" lød.

Fjenden havde ikke observeret os og solopgangen lovede en klar dag. Synet af eskadronerne, der rykkede frem gennem skovstykket var så fortryllende, at det forekom helt uvirkeligt! Et perfekt motiv for en bataljemaler, men hvor var vores Vernet eller Gericault?

I starten bevægede vi os frem i langsomt trav. Tyskerne fortsatte deres march og havde tilsyneladende stadig ikke observeret os. Pludselig åbnede samtlige vores maskingeværer ild og velrettede byger slog ind i den fjendtlige kolonne. Det store eventyr var begyndt!

Kommandoerne "Sabel ud! Galop! Fremad!" fløj ned af linien. Vi greb hårdere om tømmerne og lænede os fremad, mens vi fór fremad som hvirvelvinde.

Fjenden havde nu fået øje på os og der herskede vild forvirring på landevejen. Råb, kommandoer og enkelte skud lød fra de overraskede infanterister. Vi fortsatte vores angreb. Heldigvis gik de første skud hen over vores hoveder. Vi var nu omkring 500 meter fra vejen og så, at ilden fra vores maskingeværer havde forvandlet fjenden til en vanvittig menneskemasse. Nogle få fjendtlige lette panservogne havde gjort holdt, mens andre forsøgte at trænge frem gennem forvirringen. Enkelte soldater gjorde desperate forsøg på at gå i stilling i grøften langs landevejen, mens andre søgte dækning bag trænvogne.

Pludselig blev vi beskudt af maskingeværer. Teten af kolonnen, som nærmede sig Rypno, var åbenbart kommet sig oven på overraskelsen. Deres ild gav os nu tab og de første soldater styrtede af deres heste. Vi var nu så tæt på landevejen, at vi gennem røg og støv kunne se omridsene af de fjendtlige soldater. Pludselig holdt vores maskingeværer inde - det var nødvendigt, da de ellers ville have skudt på os. Sekunder efter var vi på vejen. Lanser og sabler gjorde voldsomt indhug på fjenden. Enkelte søgte at afværge vores sabler med deres geværkolber, mens andre søgte at dække deres hoveder med armene; vores lanser kunne dog nå selv de soldater, som søgte dækning mellem vognene.

Angrebsbølgen passerede landevejen og forfulgte de, der prøvede at flygte. Enkelte skud fra krat og buske ramte soldaterne på landevejen - vores såvel som fjendens. Kampen på vejen var nu næsten slut og store grupper af fjender overgav sig. En eskadron fra 2. Lanserregiment, der hidtil havde været i reserve, blev sendt efter de flygtende fjender.

Afslutning

Vi var forpustede og dødtrætte, men ekstatiske oven på denne ønske-sejr. Yderligere havde kampen ikke kostet os de store tab. De panikslagne tyskere var tilsyneladende dårlige skytter. Vores heste havde lidt mest og vi mistede mellem 30 og 40. Vi havde en snes sårede, men kun tre faldne.

Morgensolen stod nu højt, da vores trompetere blæste til samling. Vi samledes langsomt, mens vi drev vores fanger foran os. I alt havde vi vel 200 fanger, hvoraf langt de fleste var afsindige af skræk. Landsbyerne Rypno og Fastow var i brand og sorte røgskyer bølgede dovent op mod den klare morgenhimmel. Resterne af den tyske bataljon havde åbenbart hævnnet sig på de to uskyldige landsbyer.

Og så pludselig - fra nord - lød en eksplosion. Få minutter efter endnu en og så yderligere to. Vi kunne således høre, at vores ingeniører havde løst deres opgaver. Broen over Narew og jernbanelinien var sprængt!

Noter

1) Artiklen blev bragt i det amerikanske blad *Army*, April 1970. Oprindeligt er den offentliggjort i *Mankind Magazine*, Vol. 2, No. 4, December 1969. Teksten er også tilgængelig på den polsk-amerikanske hjemmeside Polish News: <http://www.polishnews.com/fulltext/history/2001/history4.shtml> hvorfra billederne er hentet.

Forfatteren M. Kamil Dziewannowski var da professor ved Boston University (Contemporary Russian and East European History) og tilknyttet Russian Research Centre ved Harvard University.